

Nr 195.

Af herr **Blomberg** m. fl., om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan planläggning af statens och kommunernas arbeten, att vid uppkommande allmännare arbetslöshet största möjliga antal arbetare må kunna beredas arbete.

I en förut inom Andra kammaren vid innevarande riksdag väckt motion har hemställts om att Riksdagen måtte med hänsyn till den stora arbetslöshet, som råder, och däraf följande nöd omedelbart ställa till Kungl. Maj:ts förfogande 5 miljoner kronor i och för lån åt kommuner för igångsättande af allmänna arbeten för sysselsättande af arbetslösa arbetare. Den motionen tager sikte på det för närvarande rådande arbetslöshetstillståndet, och hvad däri yrkas syftar till att omedelbart skaffa hjälp åt dem, som *nu* lida under arbetslösheten. Men arbetslöshetsförhållandena mana äfven till något annat.

Det borde nämligen vara samhällets plikt att så långt dess förmåga sträcker sig *förebygga* oförskylld arbetslöshet, ej allenast vidtaga en och annan åtgärd när nöden står för dörren, som, hur nödvändig den än är, dock aldrig kan uppväga det målmedvetna och planmässiga arbetet för bekämpande af den arbetslöshet, som uppstår genom de återkommande kriserna. Euhvar känner ju till, hurusom genom den moderna storindustrien arbetslösheten blifvit en allmän företeelse, särskild svårartad och omfattande under så kallade dåliga konjunkturner, hvilka numera regelbundet efterträda de goda konjunkturena. Med nuvarande samhällsordning är arbetslösheten omöjlig att afskaffa, men den kan till viss grad förebyggas och mildras.

För detta finnas hufvudsakligen tre medel: allmän och välordnad arbetsförmedling, arbetslöshetsförsäkring och anskaffning af arbete genom det allmännas försorg.

Arbetsförmedlingen har sedan några år vunnit insteg i vårt land och synes befinna sig i en löftesrik utveckling och det är att önska,

att denna utveckling må blifva än kraftigare samt att en hela landet omfattande, opartiskt ledd arbetsförmedling allt mera blir en verklighet.

Hvad arbetslöshetsförsäkring beträffar, så har en från föregående riksdagar därom af herr Wavrinsky m. fl. väckt motion vid innevarande riksdag förnyats och med hänsyn till frågans oerhörda vikt är det att hoppas, att hvad däri föreslagits af Riksdagen bifalles.

Men dessa båda medel för arbetslöshetens bekämpande böra kompletteras med ett tredje: ett planmässigt ordnande af det allmännas arbeten med hänsyn till att arbete därigenom kan beredas åt största möjliga antal arbetare under tider, då den privata företagsamheten håller sig tillbaka och till följd däraf större arbetslöshet skulle uppstå.

Flerstädes i utlandet har man vidtagit omfattande åtgärder i detta syfte. I Tyskland exempelvis erkände Bismarck för öfver 40 år sedan »att när nöden det kräfver är det allmänna skyldigt att skaffa folk arbete» och i konsekvens härmed ha flera tyska städer, såsom Posen, Hildesheim, Braunschweig, Mannheim, Essen, Frankfurt am Main, Erfurt, Darmstadt, Stuttgart m. fl. äfven inrättat sin kommunalpolitik och ordnat sin verksamhet så att de utföra stora arbeten just under den tid, då arbetarna blifva sysslolösa från privatdriften. Det är ej blott byggnads-, hamn- och gröfre arbeten som utföras, utan vissa städer ha äfven öppnat t. ex. skraddare- och skomakareverkstäder, renskrifningsbyråer o. s. v.

I England, där man nu är i färd med omfattande sociala lagstiftningsåtgärder på hithörande område, söker man äfven så långt möjligt är reglera det allmännas arbeten efter konjunkturerna. I handelsminister Churchills förslag ingick bland annat att de nyupprättade arbetsbörserna skola möjligast noga *reglera förhållandena på arbetsmarknaden*, framför allt i fråga om tillgång och efterfrågan på arbete.

I Finland, där dock arbetslösheten ej varit så omfattande, beslöt landtdagen vintern 1908 bland annat, »att statens arbeten skulle mera än hittills varit fallet sålunda fördelas på skilda år och årstider, att arbetslösheten genom dem ej skulle ökas, utan tvärtom minskas». Vidare att för dessa arbeten skulle erläggas å orten vid motsvarande arbeten för tiden bruklig lön samt att »när kommun i större skala föranstaltar nödiga, ändamålsenligt anordnade arbeten för lindrande af nød, som framkallats af arbetslöshet, härför understöd af statsmedel måtte beviljas».

Socialdemokraterna i landtdagen hade ett längre gående förslag, som ej bifölls.

I vårt land äro som bekant några planmässigt ordnade åtgärder

i syfte att ordna det allmännas arbete så, att därigenom under kristider och arbetslöshetsperioder kan beredas sysselsättning åt oförskyllt arbetslösa arbetare, ej vidtagna. Och dock torde det vara obestriddigt, att staten och kommunerna dels ha skyldighet härtill och dels ej oväsentliga fördelar däraf. Ej heller torde det kunna bestridas, att staten och kommunerna ha stora möjligheter att inverka på dessa förhållanden. De offentliga arbetena, allt hvad stat och kommuner dels själfva utföra på olika områden och dels låta utföra och beställa intager ett så pass betydande rum i landets arbetsmarknad, att det ingalunda saknar betydelse, utan det inverkar tvärtom i hög grad på denna marknad, hur staten och kommunerna leda sina arbeten. Om möjligheterna från det allmännas sida härutinnan utnyttjas med klokhet och förutseende, kunna därigenom de förluster i stor utsträckning undvikas, hvilka samhället lider därigenom att många medborgares arbetskraft lämnas obegagnad under kortare eller längre arbetslöshetsperioder.

Då man ju af erfarenhet vet, att det ekonomiska lifvet företer en böljegång, med omväxlande goda och dåliga tider samt att tillgången på arbetare under goda ofta är knapp, medan arbetslösheten under dåliga ständigt växer, så bör man naturligtvis inrätta statens och kommunernas hushållning därefter. I goda tider, då prisen på allting drifvas upp, bör det allmänna, utan att därför åsidosätta hvad som är alldeles nödvändigt att utföra, i görligaste mån begränsa sådana företag, som lägga beslag på talrika arbetskrafter, men när man ser nedgången börja, den forcerade privata företagsamheten mattas och arbetslösheten inträder, då är tiden att igångsätta stora offentliga företag som under föregående planerats. Utan särskilda kostnader bör samhället, genom att dess arbeten och beställningar sålunda utföras med vaken blick för arbetsmarknadens växlingar, kunna i viss mån förebygga och lindra arbetslöshetens fasor.

Det torde vara klart att med detta ej afses s. k. nödhjulsarbeten, hvilka aldrig kunna ordnas fullt rationellt och därför alltid blifva nödfallsutvägar. Nej, normalt på förhand beräknade och planerade arbeten, där det betalas vanliga löner. Det ligger nämligen i samhällets intresse att lefnadsstandarden för arbetarna i nedgångstider icke sjunker — genom dess sjunkande minskas ännu mer köpkraften hos den stora massan — och att spekulera i låga löner är för samhället själft oklokt och det allmänna ovärdigt.

En berömvärd och i berörda hänsyn målmedveten ekonomisk politik synes ej ha förts hitintills af de offentliga institutioner, som äro

stora arbetsgifvare. Docenten Emil Sommarin skrifer i sin nyligen utkomna skrift om arbetslöshet och arbetslöshetsförsäkring därom bland annat:

»Under senast förflutna uppgångsperiod ha många svenska städer kappats om att bygga — och somliga synas nu, då krisen kommit, ha gjort ifrån sig så pass, att inga större företag föreligga, eller ock hindras man att taga itu med sådana af hänsyn till den genom tidigare slösaktighet försvårade krediten. Ja, den offentliga hushållningens naturliga principer med afseende på den offentliga företagsamhetens fördelning på goda och dåliga tider lämnas i så hög grad därhän, att man inskränker sig med anledning af krisen, afskedar arbetare och förvärrar arbetslösheten. Sådant vittnar mer än något om samhällelig misshushållning.»

Genom ett motsatt och mera förnuftigt system i det allmännas ekonomiska politik och allt mer som såväl statens som kommunernas ekonomiska verksamhet utvidgas, bör resultatet som sagdt kunna blifva, att arbetslöshetens onda inskränkes. Första kammarens första tillfälliga utskott uttalade också förra året i sitt utlåtande angående arbetslöshetsförsäkring, att »man såvidt möjligt bör söka genom planmässigare bedrivande af statens och kommunernas arbeten reglera arbetstillgången i riket».

Väl är det sant att under nuvarande samhällsförhållanden staten och kommunerna ej genom en sådan reglering förmå helt afskaffa arbetslösheten. Ej heller lyckas detta genom arbetsförmedling. Anordningar måste sålunda *äfven* vidtagas för att genom arbetslöshetsunderstöd lindra nöden för de oförskyllt arbetslösa, som ej kunna beredas arbetstillfällen. Men därom såväl som om åtgärder för att nu *omedelbart* förhjälpa en del arbetslösa till arbete föreligga som nämnts andra motioner.

Hvad med denna motion åsyftas äro åtgärder, som för framtiden kunna i görligaste mån förminska arbetslösheten genom en planmässig ekonomisk politik från statens och kommunernas sida. I anslutning härtill hemställes,

att Riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t låter utreda, huruvida och på hvad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan plan, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd däraf större arbetslöshet uppstår, samt vidtaga de åtgärder,

hvertill utredningen gifver anledning, och i den mån Riksdagens medverkan därtill kräfves, därom föreläggas densamma förslag.

Stockholm den 6 februari 1910.

<i>Ernst Blomberg.</i>	<i>Sven Persson.</i>	<i>Charles Lindley.</i>
<i>Värner Rydén.</i>	<i>Ernst Söderberg.</i>	<i>K. A. Borg.</i>
<i>C. E. Svensson.</i>	<i>N. Edv. Lindberg.</i>	<i>E. C. Kropp.</i>
<i>Johan Forsell.</i>	<i>Gustaf Strömberg.</i>	<i>G. A. Rundgren.</i>
<i>Viktor Larsson.</i>	<i>J. A. Wallin.</i>	<i>J. Hasselquist.</i>
<i>J. Th. Johansson.</i>	<i>N. A:son Berg.</i>	<i>Knut A. Tengdahl.</i>
<i>A. J. Christiernson.</i>	<i>Sven Linders.</i>	<i>L. J. Carlsson.</i>
<i>Herm. Lindqvist.</i>	<i>Emil Kristensson.</i>	<i>Hj. Rissén.</i>
<i>Joh. Åberg.</i>	<i>O. H. Waldén.</i>	<i>A. C. Lindblad.</i>
<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>F. W. Thorsson.</i>	<i>Aug. Nilsson.</i>
<i>Hj. Branting.</i>	<i>Bernh. Eriksson.</i>	<i>E. A. Leksell.</i>
